PRIESTOROVÉ JEDNOTKY INTRAURBÁNEJ REGIONALIZÁCIE MALOOBCHODNEJ VYBAVENOSTI MESTA NITRA

Miroslava Trembošová

Abstract

The paper deals with an intraurban regionalization of the retail amenity modeled on certain conditions. In the city of Nitra, 36 new spatial units were created. On the level of these regional formations, we elaborated several retail network analyses for the year 2008 which reflect the strength of retail amenity, namely the purchasing power of the Nitra population in €/year, the number of retail stores, index of types selection, areal and operating parameter. Synthesis of partial results, which was done by a simple dot method, resulted in the determination of five stages of the retail amenity of the created spatial units from very low to very high.

Keywords: intraurban regionalization, research, spatial units, Nitra

Úvod

Mechanizmus usmerňujúci vývoj intraurbánnych štruktúr má množstvo prvkov. Tie sa vplyvom vývojových fáz spoločnosti menia, niektoré znižujú svoj účinok iné naopak zvyšujú. Osobitné miesto v geografickej literatúre zaoberajúcej sa aspektmi intraurbánnych štruktúr miest majú autori pracujúci s faktorovou ekológiou ako Bezák (1988), Kellnerová, Toušek (1997), Knox a Pinch (2000), Mulíček (2005), Ondoš, Korec (2006), Kostelný, Patočková, Illner (2012).

Veľký význam pre štúdium sociálno-demografickej štruktúry mesta malo zdokonalenie metód faktorovej analýzy (Davies, 1984). Ako uvádzajú Ondoš a Korec (2006), pomenovanie faktorová ekológia vychádza zo psychológie jej postupov. Snahou sociálno-ekologického prístupu geografie pri štúdiu priestorovej štruktúry obyvateľstva je odhaliť jeho priamo nemerateľnú priestorovú diferenciáciu komplexného charakteru.

Faktorovú ekológiu charakterizuje stručne Bezák (1987, s. 273) ako špecifický metodologický prístup, ktorý spočíva v aplikácii faktorovej analýzy na veľký súbor premenných opisujúcich demografický, sociálno-ekonomický a obytný charakter malých priestorových jednotiek vymedzených na území skúmaných miest. Bezák (1987) upozorňuje, že zapožičaný termín ekológia je odrazom formálnej analógie populačných javov s biologickými javmi. Za premenné faktorovej analýzy považuje index feminity, deti, staré osoby, muži v produktívnom veku, ženy v produktívnom veku, index plodnosti, veľkosť domácností, rodiny, rodiny s deťmi, vydaté ženy, osoby s vysokoškolským

vzdelaním, osoby so stredoškolským vzdelaním, osoby maďarskej národnosti, EAO, EA ženy, robotníci, podiel robotníkov v priemysle, pracujúci v priemysle, pracujúci v službách, pracujúci vo vybraných službách, počet osôb na 1 obytnú miestnosť, obytná plocha na osobu, veľkosť bytu, byty I. kategórie, byty III. a IV kategórie, byty postavené pred rokom 1946, byty postavené v rokoch 1961-1970, byty postavené v rokoch 1971-1980, byty v rodinných domoch, byty s viac ako 1 domácnosťou. Používané premenné opisujúce bytový fond a úroveň bývania pokladá Bezák (1987) iba za sprostredkujúce indikátory určitých sociálnych situácií a demografického režimu. Faktorovú analýzu sociálno-demografickej štruktúry miest autori Bezák (1988), Ondoš a Korec (2006) aplikujú na úrovni tzv. priestorových jednotiek mesta Bratislava.

Našou snahou je poukázať na nový prvok, resp. indikátor sociálnej situácie - maloobchodnú vybavenosť, a predstaviť ho ako perspektívne novú premennú faktorovej analýzy vo vyčlenených priestorových jednotkách intraurbánnej regionalizácie na príklade mesta Nitra.

Výskumu maloobchodnej vybavenosti sa na Slovensku venuje zvýšená pozornosť po roku 2001. Autori ako Pulpitlová (2002, 2003, 2005a,b), Lauko (2006), Fertaľová (2006), Mitříková (2008), Lauko, Križan, Tolmáči (2008), Trembošová, Tremboš (2009a,b), Trembošová (2009a,b,c,d,e,f, 2010a,b), Križan (2009) Križan, Tolmáči, Lauko (2009), Dudek-Maňkovska, Križan (2010) a iní, charakterizujú maloobchodnú vybavenosť vybraných okresov, i vybraných miest, na úrovni mestských častí a nákupným správaním.

Metodika práce

Objektom tejto štúdie je mesto Nitra, uvažované v administratívnych hraniciach ku dňu sčítania v roku 2011. Za základ vnútorného členenia mesta bola zvolená sieť tzv. urbanistických obvodov. Tieto jednotky s presne určenými hranicami členia mesto väčšinou na základe kritéria súčasného využitia zeme, pričom na súvisle zastavanom území vymedzujú areály vnútorne homogénne vzhľadom na typ a vek zástavby (Hamerská, 1983). Vzorom našej štúdie sociálno-priestorovej štruktúry Nitry v kontexte faktorovej ekológie sú práca Bezáka (1987) a Ondoša a Korca (2006), ktorí pracovali v prostredí Bratislavy. Ako Bezák uvádza, najdôležitejší predpoklad faktorovej ekológie je postulát homogenity priestorovej jednotky.

Mesto Nitra v roku 2010 malo 13 mestských častí a 83 urbanistických obvodov (UO, tab. 1). Prvý problém v meste Nitra je heterogénnosť areálov takmer všetkých urbanistických obvodov na území mestských častí tvoriace vonkajšie mesto - Drážovce, Zobor, Kynek, Janíkovce, Párovské Háje. Druhým problémom je skutočnosť, že jednotlivé urbanistické obvody sa navzájom silne odlišujú charakterom štruktúr a počtom obyvateľov, pričom 16 obvodov zahŕňa neobývané alebo riedko osídlené územia. Usilujúc sa potlačiť negatívny vplyv rôznej

populačnej veľkosti, zredukovali sme pôvodný počet 83 tak, že sme pospájali obvody s menej ako 400 obyvateľov so susednými štruktúrne podobnými obvodmi. Získali sme 36 priestorových jednotiek s priemerným počtom 2409 obyvateľov, pričom najmenší počet obyvateľov 429 má priestorová jednotka Párovské lúky, naopak najvyšší počet obyvateľov má Chrenová III., Vysoké školy, Výstavisko a to 6641 (tab. 2). Takto skomponovanými priestorovými jednotkami sme dosiahli medzičlánok medzi mestskými časťami a urbanistickými obvodmi a vyriešili sme aj problém s preukazovaním základných demografických ukazovateľov pre dotazníkové ankety obvodov do 10 osôb (ochrana individuálnych dát).

Vytvorené priestorové jednotky sú vnímané ako stredná hierarchická rovina medzi mestskými časťami (mapa 1) a urbanistickými obvodmi (mapa 2). Do vytvoreného modelu priestorových jednotiek (mapa 3) sme zahrnuli vstupné dáta kúpnej sily obyvateľstva mesta Nitra (mapa 4, tab. 3).

Mapa 1: Mestské časti mesta Nitra (r. 2011)

Map 1: City Parts of the Nitra City (2011)

Kúpna sila domácností

Ako uvádza Viturka a kol. (1998), pri lokalizácii predajní sa uprednostňuje faktor trhu a polohy, v kombinácii s **ukazovateľom kúpnej sily**. Práve kúpna sila obyvateľov je dôsledne analyzovaná nadnárodnými reťazcami.

V územno-plánovacej literatúre sa uvádza kúpna sila (KS) ako súčin výdavkov na obyvateľa (V) a počtu obyvateľov (Z), t.j. $KS = V \times Z$, pričom v mestách je obvykle počítaná na úrovni mestských častí. Kúpna sila (mapa 4) v konečnom dôsledku len kopíruje veľkosť priestorových jednotiek podľa počtu obyvateľov. Podľa ŠÚ SR výdavky na 1 obyvateľa (AIC) sú vhodným ukazovateľom reálnej životnej úrovne domácností. Skutočná individuálna spotreba sa skladá z tovarov a služieb, ktoré skutočne spotrebovali fyzické osoby bez ohľadu na to, či tento tovar a služby si kúpili alebo zaplatili domácnosti, vláda alebo neziskové inštitúcie. V praxi ide o štatistické zisťovanie vybraných domácností, ktoré v určitých časových intervaloch vyplňajú dotazníky pre ŠÚ SR. Na základe týchto dát sa stanovujú mesačné výdavky domácností na 1 osobu.

Podľa mesačných výdavkov domácností na osobu v Nitrianskom samosprávnom kraji za rok 2009 (tab. 4) sa priemerné spotrebiteľské ročné výdavky za potraviny pohybovali vo výške 804,96 €1 osoba za rok a výdavky nepotravinárskych tovarov (alkoholické nápoje a tabak, odievanie a obuv, nábytok a bytové vybavenie) vo výške 476,40 €1 osoba za rok (Trembošová, 2012).

Ešte zaujímavejšie sú údaje poskytované ŠÚ SR o vývoji mesačných výdavkov domácností na 1 osobu (tab. 4) podľa druhov tovaru.

Tab. 4: Vývoj mesačných výdavkov domácností na 1 osobu v rokoch 2007, 2008, 2009 a 2010 pre Nitriansky samosprávny kraj

Table 4: Development of monthly household expenditure for 1 person in 2007, 2008, 2009 and 2010 in the Nitra Region

Nitriansky kraj	Priemerné mesačné výdavky domácností v €			
	2007	2008	2009	2010
Potraviny a nealkoholické nápoje	66,13	71,67	67,08	70
Alkoholické nápoje a tabak	8,36	8,52	8,78	9,96
Odievanie a obuv	16,33	20,03	18,79	15,32
Bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá	56,64	65,96	64,76	67,82
Nábytok, bytové vybav. a bežná údržba bytu	15,47	18,59	12,13	13,72
Zdravotníctvo	7,2	8,45	8,91	9,12
Doprava	20,75	30,76	20,5	19,65
Pošty a telekomunikácie	15,07	17,5	17,3	17,13
Rekreácia a kultúra	20,02	20,15	22,06	22,66

Vzdelávanie	1,96	1,34	2,51	1,65
Hotely, kaviarne a reštaurácie	11,42	14,06	11,94	13,72
Rozličné tovary a služby	22,18	22,42	18,8	21,57
Ostatné výdavky	43,06	36,52	32,73	37
SPOLU	304,58	336,02	306,26	319,33

Zdroj: ŠÚ SR Nitra, 2010

Index kúpnej sily obyvateľov meranej v € za rok sa v priestorových jednotkách pohyboval v rozpätí od 664 092 do 102 802 680 € za rok (tab. 3). Najvyššiu kúpnu silu vykazovali priestorové jednotky mimo centra mesta s mladým obyvateľstvom, Chrenová III. a Klokočina I., II., III. Naopak priestorové jednotky Párovské Háje, Novosady, Vinohrady, Nová Chrenová nebudú ideálne pre lokalizáciu predajní. Inou eventualitou sú jednotky Číneš a Párovské lúky, ktoré síce majú nízky stupeň kúpnej sily (málo obyvateľov), ale výhodný faktor centrálnej polohy v blízkosti ciest I. triedy.

Mapa 2: Urbanistické obvody mesta Nitra (r. 2011)

Map 2: Urban Districts of the Nitra City (2011)

Mapa 3: Priestorové jednotky mesta Nitra (r. 2011)

Map 3: Spatial units of the Nitra City (2011)

Mapa 4: Kúpna sila nitrianskych obyvateľov v €rok 2008

Map 4: Purchasing power of the population of the Nitra City

Početnosť maloobchodných predajní a index druhového výberu

Počet skúmaných maloobchodných prevádzok v priestorových jednotkách mesta Nitra sa pohyboval v rozpätí od 128 predajní (z nich boli 4 potravinárske) v jednotke centrum (Horné a Dolné mesto) až po 1 predajňu v Párovských Hájoch. Vysoký počet predajní bol ďalej evidovaný v jednotkách Čineš (104, z toho 3 potraviny), Pri stanici (84 z toho 16 potravinárskych), Chrenová II. (77 z toho 5 potravinárskych), Pri Cintoríne (76 z toho 10 potravinárskych) i Párovce (59 z toho 5 potravinárskych). Početnosť predajní priamo úmerne klesala so zvyšujúcou sa vzdialenosťou priestorových jednotiek od centra mesta (mapa 5). Najvyšší druhový výber v roku 2008 mali priestorové jednotky s vysokým počtom predajní a širokou druhovou škálou, Horné a Dolné mesto, Horné Krškany, Horné a Dolné mesto a Párovce, ale aj priestorové jednotky ako Janíkovce, Dražovce, Párovské háje či Kynek, ktoré síce majú nízky počet predajní, ale každá má aj inú špecializáciu. Podľa zamerania v priestorových jednotkách prevládajú nepotraviny s výnimkou Janíkoviec, Novosadov, Klokočiny Strojár a Pod Borinou.

Hodnotený index druhového výberu vyjadruje pomer počtu predajní/počet druhov. Poukazuje na maloobchodnú variabilitu v priestorových jednotkách, ktorá vyjadruje stupeň rôznorodosti resp. šírku maloobchodnej ponuky (mapa 5). V priestorových jednotkách Nitry sa pohybuje v rozpätí od 1 (Párovské Háje) do 9,15 (Horné a Dolné mesto).

Plošný a obslužný parameter

Plošný parameter ($\text{m}^2/1000$ obyvateľov) je medzinárodne uznávaným maloobchodným sekundárnym ukazovateľom, poukazujúcim na veľkosť predajnej plochy bez skladových priestorov. Je najčastejším indikátor priestorových zmien v maloobchode využívaný urbanistami, architektmi, územnými plánovačmi a samozrejme geografmi (Trembošová, 2012).

Zhromaždením dát o predajných plochách a aplikáciou výpočtu plošného parametra na úrovni priestorových jednotiek v roku 2008 bola vytvorená mapa 6. Najvyšší plošný parameter maloobchodných predajní bol zistený v centrálnej jednotke Párovské Lúky ($69,7 \text{ m}^2/1$ obyv.), ako i v periférne umiestnenom Kyneku ($16,6 \text{ m}^2/1$ obyv.), ktorý je charakteristický komerčnou suburbanizáciou, ďalej v Hornom a Dolnom meste ($12,1 \text{ m}^2/1$ obyv.), v Čineši ($7,3 \text{ m}^2/1$ obyv.) a Chrenovej II. ($5,5 \text{ m}^2/1$ obyv.).

Najslabšiu plošnú maloobchodnú vybavenosť dosiahli periférne jednotky Párovské Háje, Dražovce, Janíkovce, ako aj zoborské a klokočinské jednotky.

Mapa 5: Index druhového výberu a počet maloobchodných predajní mesta Nitra v roku 2008

Map 5: Index of species selection and the number of retail outlets in the Nitra City (2008)

Kontinuálne so zmenami plošného parametra sa vyvíjal obslužný parameter (OP) mestských častí, vyjadrujúci počet obyvateľov /1 predajňa (mapa 7). Čím ukazovateľ dosahuje vyššie hodnoty, tým je obslužnosť z pohľadu zákazníka horšia. Pre predajne to má opačný význam, lebo v danej jednotke majú menšiu konkurenciu. Najhoršiu obslužnosť z pohľadu kupujúcich mali v roku 2008 obyvatelia Klokočiny II., kde na 1 predajňu pripadlo 6000 obyvateľov, ale i Hôrka (3836 obyv./1 predajňu), Západný Zobor (2025 obyv. /1 predajňu) a Klokočina III. (1924 obyv. /1 predajňu). Najlepšia obslužnosť bola zistená v Číneši (8 obyv./1 predajňu), v Hornom a Dolnom meste (11 obyv./1 predajňu), Pri cintoríne, v Horných Krškanoch, Mlynárčiach a Kyneku. Ide priestorové jednotky s charakterom staršej bytovej výstavby, viacgeneračnej populácie s historicky tradičnými maloobchodnými službami.

Typizácia maloobchodnej vybavenosti v meste Nitra

Maloobchodná vybavenosť je vlastnosť sídla, ktorá vyjadruje schopnosť saturovať potreby a požiadavky jeho obyvateľov i návštevníkov sídla po tovaroch a službách, distribuovaných MO sieťou (Trembošová, Tremboš, 2009).

Čiastkové výsledky analyzovaných ukazovateľov kúpnej sily výdavkovej, indexu druhového výberu, plošného a obslužného parametra sme vyhodnotili jednoduchou bodovou metódou. Naším cieľom bola typizácia priestorových jednotiek podľa maloobchodnej vybavenosti v roku 2008 (tab. 5), ktoré tvorí päť stupňov, od veľmi nízkej po veľmi vysokú maloobchodnú vybavenosť. Z mapy 8 vyplýva, že najvyššou maloobchodnou vybavenosťou disponujú priestorové jednotky Pri červenom križi, Nová Chrenová, Chrenová I. a Chrenová II. Ich spoločným špecifikom je výhodná poloha voči dopravným komunikáciám a lokalizácia významných predajní tretej generácie (zábavno-obchodné centrá). Prekvapivo Centrum (priestorová jednotka s č. 12) má len priemernú maloobchodnú vybavenosť, čo môže súvisieť s narušením tradičných nákupných tokov pešej zóny a ich presunom do obchodných centier. Veľmi nízku vybavenosť majú Pod Borinou a v Novej Chrenovej, ktoré sa jednak nachádzajú v susedstve jednotiek s veľmi vysokým stupňom vybavenosti a zároveň plnia hlavnú obytnú funkciu. Priemernú vybavenosť však vykazuje aj Západný Zobor s prevažujúcou obytnou funkciou, kde sa o toto postavenie zaslúžilo vysoké hodnotenie v rámci indexu druhového výberu, čo súvisí s vysokou diverzifikáciou predajní a tým nižšou maloobchodnou konkurenciou (majú síce len 12 predajní ale každá je iného zamerania).

Z hľadiska maloobchodnej vybavenosti v roku 2008 bolo ideálnou priestorovou jednotkou Horné a Dolné mesto (Centrum), ktoré dosiahlo v dvoch sledovaných parametroch prvenstvo, a to v počte predajní (128) a v najvyššom indexe druhového výberu (9,15 bodu). Najvyššia kúpna sila výdavková bola zistená v priestorovej jednotke Chrenová III. (10 280 268 €/rok), pretože je priamo

úmerná počtu obyvateľov. Maloobchodná vybavenosť diagnostikovaná cez plošný parameter bola najlepšia v jednotke Kynek (plošný parameter 10 387 m²/1000 oby.) a Číneš dosiahol prvenstvo v obslužnom parametri (8 obyvateľov/1 predajňu).

Mapa 6: Plošný parameter priestorových jednotiek mesta Nitra v r. 2008

Map 6: Surface parameter space units in the Nitra City (2008)

Mapa 7: Obslužnosť a počet predajní podľa priestorových jednotiek mesta Nitra v r. 2008

Map 7: Accessibility and number of outlets by spatial units of the Nitra City (2008)

Mapa 8: Typizácia priestorových jednotiek maloobchodnej vybavenosti mesta Nitra v roku 2008

Map 8: Typing spatial units of retail facilities in the Nitra City in 2008

Záver

Intraurbánnou regionalizáciou maloobchodnej vybavenosti modelovanou podľa určitých podmienok bolo vytvorených 36 nových priestorových jednotiek v meste Nitra. Na úrovni týchto regionálnych formácií sme spracovali niekoľko analýz maloobchodnej siete za rok 2008, ktoré vyjadrujú silu maloobchodnej vybavenosti, konkrétne kúpnu silu nitrianskych obyvateľov v €/rok, počet maloobchodných predajní, index druhového výberu, plošný a obslužný parameter. Syntéza čiastkových výsledkov prevedená jednoduchou bodovou metódou vyústila do stanovenia piatich stupňov maloobchodnej vybavenosti vytvorených priestorových jednotiek od veľmi nízkej po veľmi vysokú.

Vzhľadom na odlišný charakter vybraných ukazovateľov maloobchodnej vybavenosti sú výsledky typizácie stanovenej cez ich syntézu prekvapivé. Kým pre nákupy tradičné centrum mesta (pešia zóna) patrí do priemeru, vysoký stupeň maloobchodnej vybavenosti vykazujú periférne jednotky. Prvotné prejavy komerčnej suburbanizácie, ktorej spoločným menovateľom je podľa Švedu (2011, in Šveda a Križan, 2012) presun nerezidenčných aktivít do zázemia mesta, boli zaznamenané v Novej Chrenovej.

Je evidentné, že maloobchodná vybavenosť reprezentovaná indikátormi ako kúpna sila domácností, počet predajní, druhový index, plošný a obslužný parameter maloobchodnej siete, by sa mala stať novým prvkom v súbore premenných pre faktorovú analýzu sociálno-demografickej štruktúry mesta, keďže patrí medzi najdynamickejšie oblasti obslužnej sféry urbánnych štruktúr. Premenné hodnotené v príspevku na príklade priestorových jednotiek mesta Nitra pokladáme za vhodné nové sprostredkujúce indikátory faktorovej analýzy v súbore premenných opisujúcich sociálno-ekonomický charakter.

Literatúra

- Bezák, A. 1987.** Sociálno-priestorová štruktúra Bratislavy v kontexte faktorovej ekológie. In Geografický časopis, 39, č. 3, Bratislava, 1987, s. 272-292. ISSN 0016-7193.
- Bezák, A. 1988.** Regionálne typy sociálno-priestorovej štruktúry Bratislavy. In Geografický časopis, 40, č. 4, Bratislava, 1988, s. 311-325. ISSN 0016-7193.
- Bezák, A. 1993.** Prístupy k analýze vnútornej štruktúry miest: prehľad a zhodnotenie. In AFRNUC, Geographica, Nr. 32. Bratislava, 1993. s. 287-296.
- Davies, W. K. D. 1984.** Factorial ecology. Aldershot, Aversbury.
- Dudek-Maňkovska, S. – Križan, F. 2010.** Shopping Centres in Warsaw and Bratislava: A Comparative Analysis. Miscellanea Geographica, č. 14, pp. 215-226.
- Fertaľová, J. 2005.** Evaluation of Attendance in Selected Hypermarkets and Shopping Stores in the Towns of Prešov and Košice. In Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Geographica, č. 39, pp. 19-29.

- Hamerská, H. 1983.** Územní struktury, jejich vazby a základní pojmy. Demografie, 25. Praha : SPN, 1983. s. 334-343.
- Kellnerová, H. – Toušek, V. 1997.** Brno from the Viewpoint of Factor Ecology, [Brno z pohledu faktorové ekologie]. In Moravian Geographical Report. Vol. 5, No. 1, pp. 45-51.
- Knox, P. – Pinch, P. 2000.** Studies of Factorial Ecology. In Urban Social Geography. Ed. Knox, P., Pinch. An Introduction, Harlow (Prentice Hall). pp. 105-117.
- Kostecký, T. – Patočková, V. – Illner, M. 2012.** Problémové rezidenční čtvrti a politiky k jejich regeneraci v postsocialistickém městě – studie Prahy. In Sociologický časopis / Czech Sociological Review. Sociologický ústav AV ČR. Praha. 2012, Vol. 48, No. 1. s. 39-63.
- Križan, F. 2009.** Globalizácia maloobchodu: definícia základných procesov a ich analýza v slovenskej geografii maloobchodu. In Geografický časopis, 61, č. 1, s. 49-68.
- Križan, F. – Tolmáči, L. – Lauko, V. 2009.** Potravinársky maloobchod v rurálnom prostredí: kvalita nakupovania. In Acta Geographica Universitatis Comenianae, č. 53, s. 35-45. ISSN 0231-715X.
- Lauko, V. 2006.** Transformácia zariadení obchodu a služieb vo vidieckom zázemí Bratislavy. Acta geographica Universitatis Comenianae, č. 47, s. 109-121.
- Lauko, V. – Križan, F. – Tolmáči, L. 2008.** Potravinársky maloobchod na Slovensku: rurálne prostredie, čas a miesto nákupu. In Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica, č. 51, s. 41-55. ISSN 0231-715X.
- Mitříková, J. 2008.** Geografické aspekty transformácie maloobchodu a nákupného správania sa na Slovensku (prípadové štúdie miest Prešov a Košice). Prešov: PU Prešov, 213 s. ISBN 978-80-8068-922-3.
- Muliček, O. 2005.** Faktorova analiza – príklad Brna. In Prevence prostorove segregace. Ed: Sykora, Tmelova. Praha : Přírodovědecká fakulta UK v Praze, Ministerstvo pro místní rozvoj. s. 60-70.
- Ondoš, S. – Korec, P. 2006.** Súčasný dimenzie sociálno-demografickej priestorovej štruktúry Bratislavy. In Sociológia, 38. č. 1, s. 49-82.
- Pulpitlová, M. 2002.** Vybrané problémy veľkoplošnej maloobchodnej siete mesta Nitra. In Geografické informácie 7 diel I. : Zborník z XIII. Kongresu SGS. Slovensko a integrujúca sa Európa. Nitra : UKF, 2002. s. 227-234. ISBN 80-8050-542-X.
- Pulpitlová, M. 2003.** Transformácia maloobchodnej siete v SR In Novák, S. Ed: Geografie XIV: geografické aspekty stredoevropského prosotru. Brno : Masarykova Univerzita, s. 133-137. ISBN 80-210-3208-1.
- Pulpitlová, M. 2005a.** Komparácia maloobchodnej siete mesta Nitra v rokoch 1992 a 2002. In VI. vedecká konferencia doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov : zborník z medzinárodnej konferencie. Nitra : FPV UKF v Nitre,

2005. s. 277-280. ISBN 808050-813-5.

Pulpitlová, M. 2005b. Maloobchodná sieť mesta Nitra v rokoch 1992, 2002a 2005. In *Geografie XVI: Geografické aspekty stredoevropského priestoru*. Brno : Masarykova univerzita, 2005. s. 337-342, ISBN 80-210-3759-8.

Šveda, M. – Križan, F. 2012. Prejavy komerčnej suburbanizácie vo vybraných odvetviach hospodárstva v zázemí Bratislavy. In *Ekonomický časopis*, 60, 2012, č. 5, s. 460-481.

Trembošová, M. 2009a. Maloobchodná sieť mesta Nitra v rokoch 1992-2008. Dizertačná práca, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského Bratislava, 2009. 111 s.

Trembošová, M. 2009b. Vývojové etapy maloobchodnej siete mesta Nitra v rokoch 1992-2008. In *Geografické aspekty stredoevropského priestoru: 1. díl*. Brno : Masarykova Univerzita, 2009, s.161-165. ISBN 978-80-210-4947-5.

Trembošová, M. 2009c. Nitra – mesto obchodných centier. In *Geografické štúdie*, roč. 13, č. 1, 2009, s. 69-79. ISSN 1335-9445.

Trembošová, M. 2009d. Intraurbánne spádové oblasti maloobchodnej vybavenosti mesta Nitra v roku 2008. In *Geografické štúdie*, roč. 13, č. 2., 2009, s. 93-109. ISSN 1337-9445.

Trembošová, M. 2009e. Nákupné správanie nitrianskej populácie. In *GEO Information 5 : Nitriansky kraj v kontexte regionálneho rozvoja*. Nitra : UKF, 2009. s. 130-133. ISSN 1336-7234.

Trembošová, M. 2009f. Huffov model pravdepodobnosti výberu aplikovaný v obchodných centrách mesta Nitra. In *Geografická revue*, roč. 4, č. 2., s. 448-459. ISSN 1336-7072.

Trembošová, M. – Tremboš, P. 2009a. Etapy vývoja maloobchodnej siete mesta Nitra v období rokov 1992 - 2008. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, No 53. Bratislava : UK, 2009. s.123-130.

Trembošová, M. – Tremboš, P. 2009b. Quo vadis nitriansky maloobchod?. In *Problémy ochrany a využívania krajiny – teórie, metódy a aplikácie : zborník vedeckých prác*. Nitra : Združenie BIOSFÉRA, 2009. ISBN 978-80-968030-9-5, s. 349-353.

Trembošová, M. 2010a. Vybrané aspekty transformácie maloobchodu v meste Nitra v rokoch 1992 - 2008. In *Geografický časopis*, roč. 62, 2010, s. 49-73. ISSN 0016-7193.

Trembošová, M. 2010b. Hierarchizácia teritoriálnej obslužnosti predajní mesta Nitra v roku 2008. In *Geografické štúdie*, roč. 14, č. 1, 2010, s. 75-82. ISSN 1337-9445.

Trembošová, M. 2012. Geografické aspekty maloobchodnej siete mesta Nitra. Nitra : UKF, 2012. s. 27. ISBN 978-80-558-0105-6.

Viturka, M. a kol. 1998. Investiční atraktivita vybraných měst České republiky. Masarykova univerzita, ESF MU, Brno.

Príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia projektu VEGA 1/0893/11 „Transformácia Nitrianskeho kraja v meniacich sa spoločensko-ekonomických podmienkach a perspektívy jeho regionálneho rozvoja“.

SPATIAL UNITS OF THE INTRAURBAN REGIONALIZATION OF RETAIL FACILITIES IN THE NITRA CITY

Summary

Intraurban regionalization of retail facilities modeled under certain conditions has created 36 new spatial units in Nitra. At the regional level, these formations were processed several analyses of retail network in 2008, namely the purchasing power of the population in Nitra City €/year, the number of retail outlets, index of species selection, geometrical and operating parameters. In terms of retail facilities in 2008 was an ideal spatial unit of Upper and Lower Town (Center), which reached the two endpoints leadership, both in the number of outlets (128) and highest index of species selection (9,15 points). High purchasing power expenditure was detected in the spatial unit Chrenová III. (€ 10,280,268/year) because it is directly proportional to the population. Retail facilities diagnosed through geometrical parameter was the best unit in Kynek (population parameter 10,387 m²/1,000 inhabitants) and Číneš achieve leadership in operating parameters (population 8/1 store).

Given the different nature of selected indicators of retail facilities are provided typing results through their synthesis surprising. While shopping for the traditional city center (pedestrian zone) is the average, a high level of retail facilities reported peripheral units. Initial symptoms of commercial suburbanization, which is the common denominator by Šveda (2011, in Šveda and Križan, 2012) of non-resident transfer activities in hinterland town, have been reported in Nová Chrenová.

RNDr. Miroslava Trembošová, PhD.

Katedra geografie a regionálneho rozvoja FPV UKF v Nitre

Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

E-mail: mtrembosova@ukf.sk

Tab. 1: Administratívne jednotky mesta Nitra v roku 2008

Table 1: Administrative units of the Nitra City in 2008

Mestské časti	Počet UO	Počet obyv.	Urbanistické obvody (počet obyvateľov k 1.1.2001)
1. Čermáň	5	5593	Pod Borinou (1817), Pod teheliňou (31), Dolný Čermáň (2443), Horný Čermáň (1293), Veľký Cer (4),
2. Diely	4	8592	Pod Hôrkou (3998), Hôrka (2894), Hôrka 2 (942), Vinohrady (639), Briežok (119)
3. Dolné Krškany	4	1820	Dolné Krškany (1763), Bitá (0), Dvorčiansky les (0), Dvorčany (57)
4. Drážovce	5	1820	Po Lupkou (0), Dražovce (1818), Za Mlynom (0), Dobrotka (2), Voliarova dolina (0)
5. Horné Krškany	9	965	Pod teheliňou (1), Pod Toboľou (133), Horné Krškany (476), Mraziarne (145), Priemyselný obvod Čermáň (41), Čermáň (169), Za Katrušov – Orechov (0), Dolné lúky (0), Katruša (0)
6. Chrenová	12	19009	Chrenová I. (3542), Chrenová – atletický štadión (19), Nová Chrenová (517), Chrenová IV. (3057), Chrenová II. (4428), Vysoké školy (124), Výstavisko (4), Chrenová III. (6513), Novosady (702), Selenes (8), Míkova Ves (44), Levická cesta (51)
7. Janíkovce	2	1369	Dolné lúky (0), Janíkovce (1369), Huňadské (0), pri Čechyňciach (0)
8. Klokočina	7	22930	Klokočina III. (5773), Lukov (194), Za cukrovarom (543), Klokočina II. (6000), Šúdol (75), Klokočina I. (5949), Klokočina – Strojár (4396),
9. Kynek	2	432	Kynek (432), Kynecká dolina (0)
10. Mlynárce	6	599	Mlynárce- Tehelňa (56), Klčoviská (0), Niže hradskej (10), Mlynárce (525), Pasienok (0), Pod cukrovarom (8)
11. Párovské Háje	1	225	Párovské Háje (225)
12. Staré Mesto	17	16672	Horné mesto (170), Dolné mesto (928), Číneš (752), Párovce (4860), Párovské lúky (429), Pri Červenom kríži (2061),

			Pri cintoríne (1033), Mlyny (273), Staré letisko (1705), Pri stanici (988), Pod Kalváriou (1859), Kalvária (200), Sihoť (22), Pod tabakovou (0), Predmostie (1365), Dolné lúky (0), Železničná stanica (27),
13. Zobor	9	6700	Pod dražovskou cestou (34), Lupka (0), Západný Zobor (1837), Horný Zobor (0), Stredný Zobor (1816), Východný Zobor (2454), Pod liečebným ústavom (116), Liečebný ústav (38), Martinský vrch (405)

Zdroj: ŠÚ SR Nitra, 2008; Pozn: UO – urbanistická jednotka

Tab. 2: Počet obyvateľov a EAO podľa priestorových jednotiek v roku 2001
Table 2: Population and economically active population by spatial units in 2001

	Zlúčené urbanistické obvody	Počet obyv. 2001	EAO	EAO/ 1000 obyv.
1	Párovské lúky	429	206	480
2	Kynek, Kynecká dolina, Niže hradskej, Klčovská	442	201	455
3	Párovské Háje, Lukov Dvor, Šúdol, Veľký Cer	498	182	365
4	Mlynárce, Pod cukrovarom	533	249	467
5	Nová Chrenová, Levická cesta, Selenec	576	359	623
6	Novosady, Míkova ves	746	241	323
7	Číneš	752	428	569
8	Briežok, Vinohrady, Mlynárce-Tehelňa	814	356	437
9	Horné Krškany, Mraziarne, Dolné Lúky, Katruša, Pod Tehelňou, Cirmáň, Pod Toboľou, Priemyselný obvod Cirmáň	965	447	463
10	Pri stanici, Železničná stanica	1015	504	496
11	Pri cintoríne	1033	661	639
12	Dolné mesto, Horné mesto	1098	490	446
13	Horný Čermáň	1293	517	400
14	Predmostie, Pod tabakovou	1365	674	497
15	Janíkovce, Pri Čechynciach, Huňadské	1369	639	467
16	Stredný Zobor	1816	969	533
17	Pod Borinou	1817	803	442

18	Dolné Krškany, Bitá, Dvorčany, Dvorčiansky Háj	1820	934	513
19	Dražovce, Pod Lupkou, Za Mlynom, Dobrotka, Voliarova dolina	1820	700	384
20	Staré letisko, Mlyny	1978	872	441
21	Západný Zobor, Pod Dražovskou cestou, Pod liečebným ústavom, Liečebný ústav, Horný Zobor, Lupka, Pasienok	2025	844	417
22	Kalvária, Pod Kalváriou	2059	935	454
23	Pri Červenom kríži	2061	1368	663
24	Dolný Čermán	2448	923	377
25	Východný Zobor, Martinský vrch	2859	1269	444
26	Chrenová IV.	3057	1792	586
27	Chrenová I. - atletický štadión	3561	2015	565
28	Hôrka	3836	1592	415
29	Pod Hôrkou	3998	2035	509
30	Klokočina Strojár	4396	2401	546
31	Chrenová II.	4428	2411	544
32	Párovce, Sihoľ	4882	2251	461
33	Klokočina III.	5773	3330	576
34	Klokočina II.	6000	3806	634
35	Klokočina I., Za cukrovarom	6492	3989	614
36	Chrenová III., Vysoké školy, Výstavisko	6641	4078	614
	NITRA	86 726	45 485	-

Zdroj: ŠÚ SR, Nitra, spracovala M. Trembošová, 2008.

Pozn.: EAO - ekonomicky aktívne obyvateľstvo

Tab. 3: Vybrané ukazovatele obyvateľstva a domácností podľa priestorových jednotiek

Table 3: Selected indicators of population and households by spatial units

	Zlúčené obvody	SHD/ 1000 obyv.	SHD	Príjmy **	A	B	Kúpna sila výdavková *
1	Párovské lúky	452	194	27 500	69,7	65	664 092
2	Kynek, Kynecká dolina, Niže hradskej, Klčovská,	425	157	27 000	16	2025	684 216
3	Párovské	368	193	32 000	0	0	770 904

	Háje, Lukov Dvor, Šúdol, Veľký Cer						
4	Mlynárce, Pod cukrovarom	368	247	40 500	1,36	48	825 084
5	Nová Chrenová, Levická cesta, Selenec	382	255	32 000	4,3	12	891 648
6	Novosady, Mikova ves	309	179	27 500	0	0	1 154 808
7	Čineš	414	277	31 000	7,26	8	1 164 096
8	Briežok, Vinohrady, Mlynárce- Tehelňa	339	312	31 000	0,37	271	1 260 072
9	Horné Krškany, Mraziarne, Dolné Lúky, Katrúša, Pod Tehelňou, Cirmáň, Pod Toboľou, Priemyselný obvod Cirmáň	364	374	24 000	3,76	22	1 493 820
10	Pri stanici, Železničná stanica	419	413	30 000	0,55	74	1 571 220
11	Pri cintoríne	399	465	23 000	12,1	11	1 599 084
12	Dolné mesto, Horné mesto	465	437	34 000	0,55	185	1 699 704
13	Horný Čermáň	359	480	35 000	1,48	40	2 001 564
14	Predmostie, Pod tabakovou	475	447	28 000	0	0	2 113 020

15	Janíkovce, Pri Čechyn- ciach, Huňadské	326	649	25 000	0	0	2 119 212
16	Stredný Zobor	387	763	49 000	0,41	121	2 811 168
17	Pod Borinou	509	704	22 000	0,02	1820	2 812 716
18	Dolné Krškany, Bita, Dvorčany, Dvorčiansky Háj	424	813	25 500	0	0	2 817 360
19	Dražovce, Pod Lupkou, Za Mlynom, Dobrotka, Voliarova dolina	364	925	24 000	5,21	24	2 817 360
20	Staré letisko, Mlyny	474	718	40 000	0,69	94	3 061 944
21	Západný Zobor, Pod dražovskou cestou, Pod liečebným ústavom, Liečebný ústav, Horný Zobor, Lupka, Pasiенок	365	663	45 800	0,03	2025	3 134 700
22	Kalvária, Pod Kalváriou	312	878	35 000	0,78	114	3 187 332
23	Pri červenom kríži	433	963	36 600	0,99	229	3 190 428
24	Dolný Čermán,	354	894	30 000	0,35	408	37 895 040
25	Východný	308	867	45 000	0	0	44 257 320

	Zobor, Martinský vrch						
26	Chrenová IV.	369	1130	30 000	0,2	764	47 322 360
27	Chrenová I. - atletický štadión	447	1276	27 500	9,26	46	55 124 280
28	Hôrka	332	1593	39 000	0,01	3836	59 381 280
29	Pod Hôrkou	348	1391	26 000	0	0	61 835 733
30	Klokočina strojár	311	1370	38 000	0	0	68 050 080
31	Chrenová II.	448	1983	32 000	5,49	886	68 545 440
32	Párovce, Sihot'	325	2069	37 000	0,75	977	75 573 360
33	Klokočina III.	331	1915	34 000	1,55	1924	89 366 040
34	Klokočina II.	340	2042	33 000	0,04	6000	92 880 000
35	Klokočina I., Za cukrovarom	375	2319	37 500	0,36	1107	100 496 160
36	Chrenová III., Vysoké školy, Výstavisko	379	2509	29 000	0,06	925	102 802 680

Zdroj: Terénny výskum 2009, študenti Katedry geografie a regionálneho rozvoja.

Pozn.: SHD - spoločne hospodáriace domácnosti, * výdavkový priemer 1548 €/rok/osoba, podľa Štatistického úradu v roku 2007, A - plošný parameter (m²/1 obyv.), B - obslužný parameter - (počet obyv./1 predajňa)

Tab. 5: Syntéza vybraných ukazovateľov maloobchodnej vybavenosti bodovou metódou

Table 5: Synthesis of selected indicators of retail facilities by dot method

	Zlúčené obvody	kúpna sila	index DV	PP	OP	Σ
1	Párovské lúky	1	2	5	4	12
2	Kynek, Kynecká dolina, Niže hradskej, Kľčoviská,	1	3	4	5	13

3	Párovské Háje, Lukov Dvor, Šúdol, Veľký Cer	1	5	1	3	10
4	Mlynárce, Pod cukrovarom	1	3	3	5	12
5	Nová Chrenová, Levická cesta, Selenec	1	5	4	5	15
6	Novosady, Mikova ves	1	3	1	3	8
7	Číneš	1	2	5	5	13
8	Briežok, Vinohrady, Mlynárce- Tehelňa	1	5	1	3	10
9	Horné Krškany, Mraziarne, Dolné Lúky, Katrúša, Pod Tehelňou, Cirmáň, Pod Toboľou, Priemyselný obvod Cirmáň	2	2	4	5	13
10	Pri stanici, Železničná stanica	2	2	1	5	10
11	Pri cintoríne	2	2	3	5	12
12	Dolné mesto, Horné mesto	2	1	5	5	13
13	Horný Čermáň	2	5	2	4	13
14	Predmostie, Pod tabakovou	2	3	3	5	13
15	Janíkovce, Pri Čechyнциach, Huňadské	2	3	1	2	8
16	Stredný Zobor	3	5	1	1	10
17	Pod Borinou	3	5	1	2	11
18	Dolné Krškany, Bita, Dvorčany,	3	3	1	5	12

	Dvorčiansky Háj					
19	Dražovce, Pod Lupkou, Za Mlynom, Dobrotka, Voliarova dolina	3	2	1	5	11
20	Staré letisko, Mlyny	3	3	2	5	13
21	Západný Zobor, Pod dražovskou cestou, Pod liečebným ústavom, Liečebný ústav, Horný Zobor, Lupka, Pasienok	3	4	1	3	11
22	Kalvária, Pod Kalváriou	3	3	2	5	13
23	Pri červenom kríži	3	4	3	5	15
24	Dolný Čermán,	3	4	1	3	11
25	Východný Zobor, Martinský vrch	3	5	1	4	13
26	Chrenová IV.	3	5	1	3	12
27	Chrenová I. - atletický štadión	4	3	5	4	16
28	Hôrka	4	5	1	1	11
29	Pod Hôrkou	4	5	1	1	11
30	Klokočina strojár	4	4	1	1	10
31	Chrenová II.	4	5	4	3	16
32	Párovce, Sihot'	4	3	2	5	14
33	Klokočina III.	5	5	2	2	14
34	Klokočina II.	5	4	1	2	12
35	Klokočina I., Za cukrovarom	5	3	1	3	12
36	Chrenová III., Vysoké školy, Výstavisko	5	4	1	3	13

Spracovala M. Trembošová, 2010